

*hogya három szelíd lovag
melyike vagy, magyar püspök.
Messziről szinte lányosak,
már-már Szent Imre hercegek.*

*S az is lehet, hogy Vasari
megintcsak költött valamit,
s lehet, hogy a kápolnafal
mélyéből arcunkba nem fújsz*

*zúzmarát; s hogy dunántúli
mandulafád télbe-fagyott
koronáját én képzelem
beteljesült sorsunknak most.*

DOBAI PÉTER

Vitorlák emléke

„Abban az időben körülbelül egyenlő arányban járták a tengert gőzhajók és vitorlások. Még senki sem hitte, hogy a gőzösök kiszorítják a versenyben a vitorlásokat. Sok hajótulajdonos, ezer meg ezer matróz és „szárazföldi patkány” egyetértett abban, hogy a gőz sohasem győzi le a vitorlát földünk tengeri útvonalain. Abban a meggyőződésben nőttek fel, hogy a szél hajtotta járművet, amely sok ezer év óta járja a tengereket a természet erőit hasznosítva, s amely összhangban van a természettel, sohasem szárnyalhatja túl a technika semmiféle vívmánya. Az ilyen maradi lelkek, akiknek meggyőződését még érthető önzés is erősítette — akár anyagi okokból, akár azért, mert nagy fáradság árán sajátították el a vitorlák kezelését — csak mulandó hőbortnak vélték a gőzhajót. Ilyenformán még sokáig éltek a szél kényére-kedvére kiszolgáltatót v i t o r l á s o k . Lassan, nehezen tűntek el a tengerekről.”

Sir James Bisset, brit sorhajókapitány,
commodore, vezénylő hajórajparancsnok,
SAIL HO!, TRAMPS AND LADIES
(Magyar nyelven: Héttengeren címen jelent
meg, Bp., 1967. Táncsics Könyvkiadó.)

*Eltűntek a tengerhorizontról a vitorlavásznak, a duzzadó
delta-formák, a feszülő háromszögek, a főárboc-szálják,*

eltűnt eposzi zúgásuk, szirén-énekek kísért odüsszeájuk
 véget ért, már végleg révet értek — — — — —
 a tenger-láthatárról eltűnt fehér egyetemük — — — — —
 eltűntek a kutterek, a sebes hadisajkák, a briggek is velük,
 a korvettek, a szkúnerek, el a levante-gályák, el a Hansa-koggék,
 eltűntek a spanyol karavellák, a latin-vitorlák, az arab-vitorlák,
 eltűntek az ópium- és tea-szállító klipperek és bevégezték
 szakadatlan harcaikat a fenséges fregattok — — — — —
 eltűntek az orrárboc-törzsek, a bugdálórudak, a sudárszárfák,
 a sudárkeresztrudak, az orrárboc-vasalások, a csiga-sorok,
 az árbocmerezvítő kötélzetek, a kurtító kötelek, a futó-kötélzet,
 a keresztmerezvítő csarnakok, az árboccsúcsokon a gyűrűs vasalások
 s az acélból esztergált csigarendszer: a hadilobogó-fölvonáshoz!
 Eltűntek az orrárboc-sudárszárak, a sky és royal szálfakeresztek,
 az árboccsúcsok háromemelet-magasságában metronómként kilengő
 árbockosarak —, helyettük ma: radar-lokátorernyő-goniométer
 „figyeli” fém-szemfényel a tenger-távlatokat — és computer
 jelzi és nyomtatott áramkör-memória egységében rögzíti-tárolja
 a „Tengert”, a nagyságos nyíltvizek csendes vagy viharzó, naprakész
 „megnyilvánulásait” és műholdak jelzéseire navigál, kerülve orkánt,
 ciklont, tájfun, tornádót, hurrikánt — — — — —
 Eltűntek, le-el-alá a tajtékos, hullám-lavinás tengerfelszínekről
 a hágószálak, a hágó-kötélzetek, a lengő létra-kötelek, melyeken
 matrózok kúsztak magasba: vitorlát szélbe-bontani s bevonni sebesen,
 magashullám-járású viharidőben. Eltűnt a graff, a bum-rudak, az öregfa,
 mely a vitorlák delta-testét alsó szegélyen, alig a fedélzet felett
 tartotta meg: — Wellen und Wogen — Waves and billows — Vagues et
 flots —
 — Ondas y ondear y ondulación — Onde e Ondatura — mare ondo —
 maestrale —
 onde di burrasca — poi: mare morto — mare malaccia- poi acque
 turbinose —
 — onde rabbiose- vento libeccio — l’urlo del mare e l’urlo delle onde —
 — muggito delle onde — strepito delle onde — arque vorticoise in
 altomare —
 — poi: l’urlo del silenzio — poi: da capo: m a r e m o r t o — — — — —
 però un po’ tardi di nuovo: onde burrascose — e: strepito dei venti
 f u r i o s i i n f i n i t i — — — — —
 Ilyen tengerjárásban, ilyen hullámfalak alatt tűntek sorra, élő rajokban el
 a linea-hajók, Nelson admirális sorhajói, a tengeri Trója: T r a f a l g a r
 úszó citadellái, tengerekre-épített Tower-tornyai, vizekre-vitt erődjei — —
 Eltűntek mind a fehér vitorla-apszisok, korallzátonyok
 zúzták szét gerinctökéjüket a szigetes déltengereken,
 más-sorsú hajók a zajló jéghatáron roppantak össze roncsra:
 sodródó jégmezők áttetsző, hatalmas tábláitól közrefogva,
 a magasészakon, a többiek keletnek vették utolsó irányukat,
 és maradékuk: napnyugati tengereken tört össze — örökre,
 világtalan-mindörökre.
 Gerincerendák, fenékbordák, fedélzetgerendák, gyámbordák,
 az ágyúsorokat tartó fedélközők, a faragott tatfelépítmények,

a függőágyak, a fordítókötelek, a hullám-mellvédek,
mind megsemmisültek.

Vadon erdőségek merültek el, előárbocá, főárbocá faragott
sudárszálfák — vízre-vitt fasorok — veszték a vad vizekbe,
sudárszárnyvitorlák, templomtorony-magas fősudárcsúcs-vitorlák
szél-szaggatta, töretlen triangulumai, sirályszárny-ívű vásznai:
vak mélységekben valamennyi.

Eltűnt a Flying Dutchman, a Fliegende Hollander: a Bolygó hollandi,
eltűnt a Santa María, a Niña, a Pinta s Magellán karakcja: a Trinidad,
el a legendás Mayflower is, el az Esmeralda, a Cutty Sark, brit kilpper,
s a sunderland-i sólyán, 1853-ban épített: Katheriana Carnie karcsú teste
sem hasítja többé Holdtól-delejes tükrét a tengereknek, alszanak,
álmodnak viharokat, szerelmeket, harcokat az árbo-erdők, a vitorlalomok,
de higgyük azt, hogy csak tetszhalottak, higgyük, hogy egyszer újra bontott
vásznak alatt siklanak még és Főnixként visszatérnek a vitorlaművek,
a kötélzetek hárfahúrjai, a barokk hajókastélyok lantvonalai, mandolinhoz,
gitárhoz, gordonkához, mélyhegedűhöz hasonló sellő-testei, ahogy

az ifjúságot őriző első szerelmek, ahogy visszatérnek a tékozló szenvedélyek,
higgyük, hogy kísértethajók hasítják a morajló hullámokat, a tengertájakat,
s a tajtéktól-habtól porzó, mélybe-ölelő magas hullámhegyek felett:
a horizonton megjelenik, mint üdvözlés és üzenet: egy fehér fantom-fregatt!

Hansastadt Barth, 1980

Augusztus, Gitivel

„Hajózni, Isten, hadd, hogy hajózzak:
mert elérhetetlenek az igazi Észak
vágyai és túl a látóhatáron talán
egy biztos, boldog rév fogad.”

Jan de Hartog, Wandelaar kapitány

Homokot hord a barna parti víz, az égbolton:
meghalt fényekkel telt felhők úsznak le, el.
A világos, hideg, sírhantsor-dűne-dombokon:
kisodort kagylóhéjak, csigák mézsvázában ezer

írisszel szikrázik a le-nem-bukó északi nap,
halászbárkák sora fut ki a szürke balti vizekre,
a linea-egyenes horizonton hatalmas hajó halad,
hogy közel hozzá kikötője, fölbúg tompa kürtjele.

A móló mellvédjén, magamba-merülten nézem,
milyen metszet-mozdulatlan a tenger teste most,
nem latin akvarell ez a kép, nem olasz veduta-tollrajzok

játékos vonalait látom az árbockereszték szálerdejében,
hanem a Magas-Északot, az alá-ereszkedő köd-tömeget
és apám szellemét a ködfalakban — Erlköniget! A rémet.

Jan Vermeer van Delft, Delft látképe

*Múltakba-tájoló csendekből éled
és üzen ez a kikötői kép.*

*A vastag házfalak mögött: rejtett
szobákban aranymérlegek, pénzermék,
Joachimthalban vert nehéz dukátok,
sok selymek, igazgyöngyfűzések,
pergamenkötésű könyvek, fóliánsok,
szárazföldi és tengerészeti térképek,
vasládákban: királyi gyűrűk, láncok,
ékkövek, az összes égtájak felől valók.*

*Csend van a festményen. Csendesek a bárkák,
a rakpartok, a rampák, a vitorla-delták.*

*De ebben a csendben semmi sem szótlan,
élet és gyarapodás van az otthonokban,
egy virágzó évszázad város-vedutája
ez a festmény, Delft él, mintha boldogsága
alázattal rejtőzne el megannyi munkájába
annak a régi pillanatnak, mely megmaradt,
az időmúlásból kivált s mindmáig így igaz.*

Buday György: Jonathan Swift